

Nathalie: 'Toen de bus van War Child het kamp binnenreed, renden de kinderen massaal achter ons aan. En dat hielden ze héél lang vol. Al die mooie koppies met die blije, verwachtingsvolle blikken. War Child is er! Spelen!'

'Al die kinderen moesten meespelen in een spel dat oorlog heet. Ik word erdoor geraakt, vól geraakt. Voel me soms machteloos. Maar ondanks mijn nachtmerries en verdriet ben ik dolblij dat ik het weet. Zodat ik iets kan doen, op mijn manier.'

Documentairemaakster Nathalie Toisuta ging voor War Child naar Noord-Uganda.

War Child-ambassadeur Marco Borsato maakte de foto's

Nathalie Toisuta (38) aan het werk

Documentairemaakster Nathalie: 'We hebben een paar kinderen gevraagd om artiesten aan te kondigen, zodat we die filmpjes konden gebruiken voor het Friends of War Child-concert. Heel grappig hoe ze Marco Borsato, Bløf en Ali B uitspraken!'

'Overal zie je kinderen lopen met andere kinderen op hun rug. Zij hebben de zorg voor deze kleintjes'

'Het was een prachtig gezicht om deze voormalig kindsoldaten aan het werk te zien. De kinderen konden niet geloven dat we hen serieus namen als cameraploeg'

'De kinderen wilden graag 'high five'-en met Marco'

Vanochtend ben ik geland op Schiphol, terug uit Afrika. Ik voel me aangeslagen en wereldvreemd, maar doe enorm mijn best om 'gewoon' te zijn. Dat gaat me erg moeilijk af. Vanbinnen huil ik over het immense onrecht dat plaatsvindt. Ik was voor War Child Nederland naar een van hun projecten in Noord-Uganda, waar zij onder andere werken met voormalige kindsoldaten. Sinds 1997 maak ik bijna alle documentaires en voorlichtingsfilms voor War Child Nederland. Je zou denken dat ik na zo veel reizen gewend ben om kinderen in nare situaties te zien, maar ik wen er nooit aan. Telkens weer word ik getroffen als ik al die prachtige koppies zie, met verwachtingsvolle ogen, verwachtingsvol naar wat het leven verder voor hen in het verschiet heeft. En ik weet dat achter al die blikken een hele wereld ligt, een wereld waarin oorlog een hoofdrol speelt.

Ik merk dat ik moe ben. Doodmoe van deze reis. Ik voel ook verraad - omdat ook ik weer ben weggegaan, de kinderen in Noord-Uganda in de steek liet alsof hun verhaal voor mij geen verschil heeft gemaakt. Gisteren op weg naar huis, vlak voordat ik de vliegtuigtrap op moest, had ik moeite met het letterlijk loslaten van de Ugandese grond. Alsof ik daarmee ontrouw was: aan de kinderen en aan de belofte aan mezelf dat ik zal proberen te helpen. Het voelde alsof ik ontsnapte aan de vreselijke, gruwelijke verhalen die eigenlijk niet te dragen zijn, voor niemand.

Keihard werken

We waren de afgelopen tien dagen met ons vaste camerateam, directeur Willemijn Verloop en Marco Borsato, ambassadeur van War Child in Pagak. Daar is een ontheemdenkamp waar 20.000 mensen hun heil hebben gezocht. In heel Noord-Uganda wonen 1,8 miljoen mensen van wie 1,6 miljoen mensen in kampen. Mensen die in de kampen zijn gaan wonen uit angst voor de rebellen, die wreed zijn en die willekeurig mensen vermoorden en kinderen ontvoeren die soms nog maar 5 jaar oud zijn. War Child werkt sinds 2004 in verschillende van deze kampen. De situatie is relatief gezien veilig. De voorschriften zijn heel strikt. Wij verbleven niet in de kampen zelf omdat de

situatie daarvoor nog te gevaarlijk was. We zaten op ongeveer een half uur rijden van het kamp. De weg naar het kamp werd door het Ugandese leger bewaakt tussen half negen 's ochtends en vier uur 's middags. Dit betekende dat we alleen tijdens die uren konden werken - buiten deze tijden konden ze ons geen veiligheid garanderen.

Op onze auto's staan altijd vlaggen waarop duidelijk het embleem van War Child te zien is. Hierdoor weten de rebellen dat we van een hulporganisatie zijn en dus in principe geen doelwit. Alle chauffeurs van War Child en de War Child-medewerkers worden ge-

'Dit had mijn kinderen kunnen overkomen. Wat zou ik dan ongelooflijk dankbaar zijn als iemand hen aandacht, liefde en waardigheid zou geven'

traint in hoe te reageren tijdens een overval. Natuurlijk schrik ik altijd van al deze veiligheidsvoorschriften en vraag ik me soms af of ik dit wel moet doen. Maar zoals mijn man zegt: War Child werkt nu eenmaal niet op Ibiza...

Mensen vragen me regelmatig hoe het is om met Marco Borsato te werken. Ik vind dat altijd moeilijk te beantwoorden, omdat het tijdens onze reizen niet meer gaat over wie wie is. Natuurlijk is het fantastisch dat Marco zicht zo oprecht inzet en keihard werkt om oorlogskinderen onder de aandacht te brengen en te houden. En dat hij elk concert stillegt en aandacht vraagt voor het werk van War Child. Maar het is net zo fantastisch dat de cameraman en de geluidsman zich keihard inzetten.

Video-workshop

In Uganda hebben voor het eerst kinderen zelf videofilmpjes laten maken. Ik leerde het vak televisie ooit zelf bij Club Veronica, waar mij het gebruik van een camera en montageset werd uitgelegd. Hierdoor leerde je verhalen te vertellen met beeld en geluid. Ditzelfde principe wilde ik gaan toepassen op deze kinderen. Vandaar dat wij twee extra cameraatjes en een eenvoudig montageprogramma bij ons hadden. 95 Procent van de kinderen daar bleek nog nooit televisie

te hebben gekeken - waardoor ik echt bij nul moest beginnen. Gelukkig had ik samen met mijn collega Robin op de school van mijn kinderen al een filmpje gemaakt waarin we de basisprincipes uitlegden. We kregen hulp van plaatselijke workshopleiders. De kinderen waren in eerste instantie vooral verbaasd over het bewegende beeld. Toen ik vertelde dat ze de komende dagen zélf een filmpje gingen maken, was er eigenlijk alleen maar ongeloof op hun gezichten te lezen. Ze konden het werkelijk niet geloven dat zij met de camera's mochten werken en dat we in hen gingen investeren als pro-

grammamakers. Maar het werd geweldig! De kinderen raakten enorm enthousiast en hadden na een aantal simpele oefeningen de magie van beeld en geluid door. Ze gingen op pad met een simpele opdracht, bijvoorbeeld: film het dagelijks leven in het vluchtelingenkamp. Je zag ze dan met ongeloof op hun gezicht vertrekken, af en toe achteromkijkend. Mochten ze werkelijk met de kostbare apparatuur filmen? Zouden ze écht in staat zijn om de opdracht uit te voeren? De lokale workshopleiders verwoordden het later prachtig: 'Het was een *awakening* van hun potentie en eigenwaarde.'

Première

De trotse koppies, de verbazing en verwarring die er was bij de eerste beelden die ze van zichzelf terugzagen... Geweldig om te zien. Kinderen die in een oorlog hadden gevochten werden in een klap hélemaal verlegen en durfden eigenlijk niet naar zichzelf te kijken. Ze keken zoals ik naar een griezel-film kijk: mijn handen voor mijn ogen, maar wel met mijn vingers gespreid. Het was fascinerend hoe de kinderen op zichzelf reageerden. Een van de kinderen had de volgende dag échte schoenen aangedaan, duidelijk véél te groot. Vervolgens ging hij aan de slag en filmde zijn eigen schoenen! Toen er genoeg gelachen was en er ge->

Nathalie: 'Toen de kinderen door de viewfinder van de camera mochten kijken, stelden ze zich in lange rijen op. Marc Moolenaar is een van mijn vaste cameramensen op mijn War Child-reizen. Samen hebben we al heel veel projecten bezocht'

'Door weer samen te spelen, leren kinderen met verschillende achtergronden elkaar opnieuw vertrouwen'

'Iris overleefde het rebellenkamp omdat ze het allerlaatste meisje niet wilden vermoorden...'

'De kinderen spreken geen Engels en hadden aanvankelijk geen idee wat 'War Child' betekent. Na onze uitleg begrepen ze dat we voor hen kwamen'

noeg gekke bekken waren getrokken, kregen we filmpjes terug waarin sommige kinderen het leven in het kamp bekritiseerden. Het gebruik van alcohol, het gevaar van aids en wat ikzelf shockerend vond: de kritiek op hun ouders en met name op het ontbreken van de ouderlijke zorg. De kinderen vertelden ook dat het 's nachts niet veilig was en er 'gekke dingen' gebeurden in het kamp. Na afloop van de tien dagen hebben we een première georganiseerd voor de kinderen. We konden een beamer lenen van een andere hulporganisatie en hebben een groot wit laken van ons bed meegenomen om aan de muur te hangen. De kinderen mochten iedereen uitnodigen die ze maar wilden. Ook van de genodigden had bijna niemand ooit televisie of film gezien. Bij elk shot gingen ze juichen en maakten de vrouwen van die hoge keelgeluiden. De kinderen waren apentrots! Bij de kritische stukken van de kinderen werd er uiteindelijk echt geluisterd en kon je een speld horen vallen. Ik realiseerde me hoe ongelooflijk moedig het was dat deze kinderen dit lieten zien.

Gruwelverhalen

Tijdens de workshops leerden we de kinderen steeds beter kennen. Hierdoor konden we de kinderen selecteren van wie we het verhaal wilden vertellen. Zoals Iris, een meisje van 16. Zij werd ontvoerd toen ze 10 jaar oud was. Iris vertelde ons dat de rebellen de kinderen leren doden. De rebellen zeiden ook tegen hen dat het geen zin had om naar huis te vluchten, omdat ze daar iedereen vermoord hadden en dat elk kind dat vluchtte ook vermoord zou worden. Ze had dus niemand meer en daarom was het beter om bij hen te blijven. Bij aankomst in het rebellenkamp moesten de kinderen direct iemand vermoorden. Iris weigerde dit. De jongen die naast haar stond, deed dit vervolgens ook. Hij werd ter plekke gedood. Op mijn vraag waarom dit haar niet overkwam, antwoordde ze simpelweg dat zij het enige meisje was en als ze haar vermoord hadden, was er dus geen meisje meer. Het vervolg laat zich raden.

Iris vertelde ons ook over de enorme angst die onder de kinderen heerste. Als je een kamp moest overvallen en je kwam terug zonder eten, werd je gedood. Slachtoffers

werden in stukken gehakt en de kinderen moesten meedoen of toekijken. Vaak werden kinderen bij hun ontvoering ter plekke gedwongen om in hun dorp of kamp een gruweldaad te verrichten met eigen familie, waardoor ze niet meer terug konden keren. Een andere jongen vertelde later hoe hij werd ontvoerd met zijn hele gezin. Zijn moeder ontsnapte. Uit wraak voor haar ontsnapping moest hij de rest van het gezin, zijn vader en zijn broers, doden. Daarna werd hij samen met andere kinderen gedwongen om stukjes van zijn familieleden op te eten. Deze jongen is uiteindelijk ont-

Deze kinderen hadden onze kinderen, mijn kinderen kunnen zijn. En wat zou ik ieder mens dat mijn kind aandacht, liefde en waardigheid zou geven dan ongelooflijk dankbaar zijn. Ik voel een verplichting naar alle moeders daar. Zij en ik verschillen uiteindelijk niet van elkaar. Zij hebben met diezelfde oerkracht en liefde hun kind op de wereld gezet. En alleen al dat gegeven zorgt ervoor dat ik me niet zal afwenden. Natuurlijk wil niemand weten dat acht uur vliegen hier vandaan kinderen worden ontvoerd, levend begraven, gedwongen tot het vermoorden van familie. De verhalen zijn

'De moeders daar hebben met diezelfde oerkracht en liefde hun kind op de wereld gezet. Alleen al daarom wil ik me niet afwenden'

snapt en wilde weer herenigd worden met zijn moeder. Maar bij terugkomst bleek zijn moeder gek te zijn geworden. Weer een andere jongen vertelt ons ook hoe de kinderen gedwongen werden om andere kinderen levend te begraven.

Een groot, diep verdriet

Tijdens de interviews met de kinderen merkte ik dat ik het steeds moeilijker vond om te vragen naar hun ervaringen in het rebellenleger. Ik merkte dat ik vrij lang bleef hangen bij zogenaamde onnozelen: hoe heet je? Hoe oud ben je? Wat doe je nu? Om nog heel even de illusie overeind te houden dat het hem of haar niet was overkomen. Ik kon er soms niet meer tegen, ik wist niet meer hoe ik met al deze gruwelijke details moest omgaan. Gelukkig kon ik dat hopeloze gevoel met Willemijn delen. Zij herkende het en probeerde me rustig te maken. Maar als directeur van War Child wist me ook weer aan te zetten om door te gaan, omdat de verhalen van deze kinderen verteld moeten worden. Natuurlijk dacht ik: dit is zó erg, dit kunnen we niet laten zien. Maar iemand moet vertellen wat deze kinderen is aangedaan. Dat deze kinderen bereid waren om hun geschiedenis nog een keer boven te halen, geeft mij de plicht om hun verhalen door te vertellen.

een en al horror – maar ook voor deze kinderen. Zij zijn net zo verbijsterd over wat er voor hun eigen ogen heeft plaatsgevonden of waar ze zelf gedwongen aan mee hebben moeten doen. Er is veel schaamte bij de kinderen en een groot, diep verdriet. Een verdriet dat eigenlijk niet te dragen is, voor niemand. Natuurlijk wordt ze verteld dat ze er niets aan konden doen, dat ze niet schuldig zijn, maar hoe moet je leven met deze beelden, met de herinnering dat jijzelf, weliswaar gedwongen, mee hebt gedaan aan dit gruwelijke schouwspel? Deze kinderen waren murw en wisten niet veel meer dan dat ze moesten blijven ademen en dat ze ergens heel diep vanbinnen hoopten dat er een moment zou zijn dat er een einde aan zou komen.

Tv en concert

- De portretten die Nathalie Toisuta van de kinderen maakte, zijn eerder deze maand getoond tijdens een Friends for War Child concert in Ahoy'. Dit concert wordt uitgezonden op woensdag 20 december om 20.30 uur door RTL 4.
- Volgend voorjaar een campagne Kindsoldaten van War Child, waarvoor ook filmmateriaal van Uganda te zien zal zijn.
- Marco Borsato geeft van 20 oktober t/m 4 november tien concerten in het Gelredome in Arnhem. Tijdens deze concerten zal hij aandacht besteden aan zijn reis naar Noord-Uganda en geld inzamelen voor het War Child project daar.
- Donateur worden van War Child? Kijk op www.warchild.nl.

Nachtmerries

Ik heb nachtmerries door dit alles te weten, door het van de kinderen zelf gehoord te hebben, door de angst in hun ogen nog steeds te lezen, te ruiken, de schaamte te zien en het grote verdriet te voelen. Ik heb sinds mijn terugkeer dromen waarin mijn jongste zoon van 5 ontvoerd wordt. Ik weet me geen raad van verdriet. Gelukkig word ik weer wakker, kapot en vol angst, maar dan ben ik thuis. Een paar meter verderop slaapt hij, zich nergens van bewust. Ik weet dat ik niet schoon of onbeschadigd mijn werk kan doen. Ik word geraakt, vól geraakt, in mijn hart, voel me soms machteloos en intens verdrietig om al die onschuldige kinderen die en ineens moesten meespelen in een spel dat oorlog heet. Maar ondanks mijn nachtmerries, mijn verdriet, al mijn emoties over wat ik zie, ben ik dolblij én dankbaar dat ik het weet. Door dit weten ben ik bereid om iets te doen, op mijn manier, klein of groot, het maakt niet uit. Ik ben tot diep in mijn ziel bereid om ten minste voor één kind een stukje verschil te maken. En ik zie dat het kan. Ik zie dat War Child dit doet. Vanuit liefde en een groot vertrouwen dat deze kinderen het altijd waard zijn om voor te vechten, om ze weer terug te brengen naar een wereld waarin vertrouwen en veiligheid een rol spelen. Door ze samen te brengen met andere kinderen die elkaar weer moeten leren vertrouwen, weer samen moeten gaan spelen, weer samen gaan lachen en plezier maken. Ik zie telkens weer hoe War Child deze kinderen het vertrouwen teruggeeft dat er ook voor hen een toekomst is. En om dat te mogen aanschouwen en daar een stukje aan te mogen bijdragen, is een eer. «